

(4 tūp)

1975 g. 23. febr.

Godātais Celles kungs,

Lūdzu Latviesu Fonda atbalstu  
"Latviešu Tautas Dzeļmas" 12 sējumu  
(dainās) pāraļstīšanai skaitļotāja  
magnetiskās lentās ar optisku  
tehniku. Atbalsts būtu vajadzīgs  
lai iegādātos 12 sējumu dainas,  
kurus izjauks pa lapām, magnetiskas  
lentas, un nīkātus piederumus,  
kopā \$ 300<sup>00</sup>.

Sī ir vienureizēja izdevība  
šo lielo darbu, kuru Freibergi ir  
Montreālā īsākuši, ātri un lēti  
realizēt. Valdis Bērziņš strādā  
MIT skaitļotāju nōzarē. Viņa  
tēzē profesors ir attīstījis

metodi kā skaitļotājs vai "lasīt"  
drukā. Valdis ir šo metodi  
paplašinājis lai varētu arī lasīt  
Latviešu drukā, un to ar  
dažām daļu sējumu lapaspusēm  
itmēģinājis. Kad lentes būtu  
gatavas tās nodot tālāk  
Freibergiem tālākai apstrādāšanai.  
(Tāds šim Freibergiem problēma ir  
tā ka viņi 12 sējumu ar rakstām-  
mašīnu jāizdrukā skaitļotāja  
valodā. Tāds ar to vajātos gados  
tikai viens sējums ir gatavs).

Esmu uzņēmies Valdim Bērziņam  
palīdzēt līdzekļus sagādāt un arī  
daļu sējumu. Ja būtu speciālas  
formas ar kurām Latviešu  
Fonda atbalsts būtu prasams lūgšu  
atbilst man tās. Vism labi, Jānis Melngailis  
Jānis Melngailis, 188 Homer St. Newton, Ma. 02159.



## DAINAS DATORĀ

## PROJEKTS

Mūsu projekts ir pētīt dainas ar datoru ("electronic computer"). Dators ir elektroniska mašīna, kurai var iemācīt atcerēties zināmas lietas. Mēs gribam iemācīt datoram atcerēties dainas, lai pēc tam varētu izmantot datora nekļūmīgo atmiņu. Mācīšana prasa dainu pārvēršanu datoram saprotamā numuru simbolikā.

Tāpēc, ka dainu ir tik daudz, Imantas izdevumā vien jau apmēram 5000 lappušu, pārtulkot dainas datoru simbolos ir liela problēma. Lietojot līdzšinējās tehnikas, tulkošana prasa daudz laika, jo visas dainas ir jāpāraksta ar rakstāmmašīnu. Imants Freibergs ir jau sācis lietot šo metodi. Pa vasarām viņš algo latviešu studenti, kura pacietīgi iesit dainu tekstus datorā. Viņa vienā vasarā pārrakstīja apmēram vienu Imantas dainu sējumu. Tas nozīmē, ka pašreizējā tempā paies vēl apmēram desmit vasaru pirms visas dainas būtu datora valodā.

Pēdējos pāris gados ir radusies jauna tehnika, kā drukātas lapaspuses pārtulkot datoru simbolos. Jaunā tehnika lieto optiskas metodes. Druku mehāniski pārtulko datoru simbolos tieši no drukātās lapaspuses. Lietojot šīs optiskās metodes, dārgā un lēnā mašīnrakstīšana atkrīt. Mēs rēķinām, ka ar jauno tehniku visas dainas varētu pārtulkot datoru simbolikā apmēram 200 stundās.

Diemžēl šī metode ir jauna, un pašlaik spēj lasīt tikai vienu druku, "IBM selectric courier 12". Mēs pašreiz mēģinām pārrakstīt mašīnas datora programmu, lai tā varētu lasīt Imantas druku. Ja viss izdosies, 1975. gada vasaras beigās visas dainas būs datoru simbolikā.

Pēc tam kad dainas ir pārrakstītas datoru simbolikā, var uzdot datoram paveikt dažādas analīzes. Datoram var uzdot sameklēt visas dainas ar zināmu vārdu, piemēram "suns", vai vēl labāk, sameklēt visas dainas kurās ir vārdi kas sākas ar "sun-" vai ar "suņ-". Dators tad elektroniski, ļoti īsā laikā, salīdzina visus dainu vārdus ar "sun-" vai "suņ-". Katru reizi, kad dators atrod vārdu, kas sākas ar uzdotiem vārdu fragmentiem, tad tas atceras kādā dainā vārds atrodas. Beigās, kad visi panti ir izmeklēti, dators nodrukā listi, kurā ietilpst visi panti ar vajadzīgiem vārdiem. Šādu tehniku var pielietot visiem vārdiem dainās, sastādot dainām indeksu ("cross reference"), kas pētījumiem būtu īpaši noderīgs. Indeksā nevajag būt tikai vārdiem vien, jo dators var arī operēt ar daudz sarežģītākām lietām, ar frāzēm, pat ar lielākiem teikumu fragmentiem. Tiešo indeksu sastāvu, lai tas atbilstu dainu tēmatiskam sastāvam, būtu jāizstrādā ar etnogrāfu palīdzību.

Bez lielām grūtībām, dators arī varētu sakopot listi, kurā ietilptu itin visi vārdi atrodami dainās, kopā ar vienu vai dažām rindām, kurās



vārdi top lietoti. Liste būtu alfabētiskā kārtībā.

Lai šādu lietu īsti novērtētu, jāpadomā cik daudz laika un izdevumu prasītu šādas listes sakopšana ar cilvēku darba spēku. Tāpēc, ka dainu ir tik daudz, pat samērā vienkāršas analīzes prasa daudz darba. Šāda pētīšana ir tieši piemērota datoru īpašām spējām.

Dators strādā daudz ātrāk un pacietīgāk nekā cilvēks, un kad tam iedod pareizas pavēles pareizā secībā, tas neielaiž kļūdas, kas gadās cilvēkiem darot garu, vienmuļu darbu. Tāpēc ar datoru ir iespējams veikt darbus, kas cilvēkiem nav iespējami, laika un precizitātes ierobežojumu dēļ. Piemēram, dators varētu sastādīt iepriekš minēto vārdu listi pāris stundu laikā.

Saprotams, datori ir komplicētas un dārgas mašīnas. Parasti katram darbam cena atkarājas no tā, cik daudz laika mašīna paterē, lai to paveiktu. Kaut gan cenas svārstās, lieli datori maksā apmēram \$400.00 stundā, un mazāki apmēram \$30.00 stundā. Laimīga kārtā, mums nav jāmaksā šīs augstās datoru lietošanas cenas, jo Valdis Bērziņš ir saistīts ar M.I.T. pētniecības grupām, un mums ir pieejami vairāki datori par velti.

Tāču, par spīti tam, šī projekta turpināšanai mums ir nepieciešami \$300.00. Galvenais izdevums ir, lai iegādātos komplektu dainas: grāmatas ir jāpērk, jo tās ir jāizjauc pa lapām, lai tās varētu izlaist cauri mašīnai. Bez tam, ir vajadzīgas magnetiskas lentas, un ir jāsedz pasta un telefona izdevumi. Šī nauda ir vajadzīga pavisam drīz.

Mūsu apziņā, dainām indeksa galvenā vērtība attīstītos tikai tad, ja tas top pazīstams un pieejams tautai. Mūsu spriedumā, izsludināšana un publicēšana izmaksās ap \$3,000.00. Šī summa būs vajadzīga tad, kad projekta tehniskā puse būs paveikta, tātad uz šī gada beigām. Kad būsīm tik tālu tikusi, tad mums nebūs tikai vajadzīga nauda, bet arī jūsu atbalsts un publiskā balss.